

Datum van
inontvangstneming

:

28/11/2022

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-633/22 – 1

Zaak C-633/22

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

11 oktober 2022

Verwijzende rechter:

Cour de cassation (Frankrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

28 september 2022

Verzoekers tot cassatie:

Real Madrid Club de Fútbol

AE

Verweerders in cassatie:

EE

Société Éditrice du Monde SA

[omissis]

ARREST VAN DE COUR DE CASSATION (HOOGSTE RECHTER IN
BURGERLIJKE EN STRAFZAKEN, FRANKRIJK), EERSTE CIVIELE
KAMER, VAN 28 SEPTEMBER 2022

I – De vennootschap Real Madrid Club de Fútbol, met statutaire zetel te 28036 Madrid (Spanje), [Avenida] de Concha Espina nr. 1, heeft cassatieberoep ingesteld [omissis] tegen een arrest van 15 september 2020 van de cour d'appel de Paris (rechter in tweede aanleg Parijs, Frankrijk) [omissis], in het geding tussen haar en:

1. EE, met domicilie te [omissis] Frankrijk,
 2. de Société Editrice du Monde, naamloze vennootschap, met statutaire zetel te 75013 Parijs (Frankrijk), 67-69 avenue Pierre-Mendès-France,
- verweerders in cassatie.

II – AE, met domicilie te [omissis] Madrid (Spanje) heeft cassatieberoep ingesteld [omissis] tegen een arrest van 15 september 2020 van de cour d’appel de Paris [omissis], in het geding tussen hem en:

1. de Société Editrice du Monde,
2. EE,

verweerders in cassatie.

[omissis]

Voeging

- 1 [omissis].

Feiten en procedure

- 2 Volgens de bestreden arresten (Parijs, 15 september 2020, nrs. RG 18/09031 en 18/09180) is in de digitale uitgave van de krant *Le Monde* op 7 december 2006 een door EE, journalist en werknemer van deze krant, geschreven artikel gepubliceerd met de titel „Le Real Madrid et le Barça liés au docteur Fuentes” („Real Madrid en Barça in verband gebracht met dokter Fuentes”). De volgende dag is het artikel in de papieren uitgave verschenen, samen met een interview met die arts.
- 3 De krant beweerde dat Real Madrid Club de Fútbol gebruikmaakte van de diensten van dokter Fuentes, de initiatiefnemer van een bloeddopingnetwerk dat eerder in de welerwereld aan het licht was gekomen. Op de voorpagina stond een samenvatting van het artikel, vergezeld van een tekening van een wielrenner, gekleed in de kleuren van de Spaanse vlag, omringd door kleine voetballertjes en spuitjes, met de ondertitel „Doping: eerst de wielersport, nu het voetbal”.
- 4 Tal van media, waaronder Spaanse, hebben ruchtbaarheid gegeven aan deze publicatie.
- 5 Op 23 december 2006 heeft *Le Monde* zonder verder commentaar een ingezonden brief van Real Madrid gepubliceerd waarin de club de geruchten ontkent.

- 6 De club en een lid van zijn medisch team, AE, hebben tegen de uitgever van *Le Monde* en EE vorderingen tot schadevergoeding wegens aantasting van hun eer ingesteld.
- 7 Bij vonnis van 27 februari 2009 heeft de Juzgado de Primera Instancia n°. 19 de Madrid (rechter in eerste aanleg nr. 19 Madrid, Spanje) de Société Editrice du Monde en EE veroordeeld om aan de club 300 000 EUR en aan AE 30 000 EUR te betalen. Voorts heeft die rechter gelast dat zijn beslissing zou worden gepubliceerd op een binnenpagina en op de voorpagina van *Le Monde* – waarbij aan die beslissing hetzelfde gewicht moest worden toegekend als aan de publicatie van de litigieuze informatie – alsook in een Spaanse krant.
- 8 Bij arrest van 18 oktober 2010 heeft de Audiencia Provincial de Madrid (rechter in tweede aanleg provincie Madrid, Spanje) de veroordelingen tot geldstraffen bevestigd en de verplichting tot publicatie beperkt tot de voorpagina van *Le Monde* en van de krant *Marca*, zodat die verplichting niet langer gold voor de binnenpagina's.
- 9 Bij arrest van 24 februari 2014 heeft de Tribunal Supremo (hoogste rechterlijke instantie, Spanje) het cassatieberoep verworpen.
- 10 Bij beschikking van 11 juli 2014 heeft de Juzgado de Primera Instancia de Madrid gelast dat de beslissing van de Tribunal Supremo ten uitvoer zou worden gelegd en dat de Société Editrice du Monde aan Real Madrid een bedrag van 390 000 EUR zou betalen, bestaande in de hoofdsom, rente en kosten.
- 11 Op 9 oktober 2014 heeft die rechter de Société Editrice du Monde en EE hoofdelijk gelast om de beslissing van de Tribunal Supremo ten uitvoer te leggen wat betreft de betaling van een bedrag van 33 000 EUR, bestaande in de hoofdsom, rente en kosten [omissis].
- 12 Op 15 februari 2018 heeft de [omissis] tribunal de grande instance de Paris (rechter in eerste aanleg Parijs, Frankrijk) twee verklaringen van uitvoerbaarheid afgegeven: de eerste op verzoek van Real Madrid met betrekking tot de beslissing van 24 februari 2014 en de beschikking van 11 juli 2014, en de tweede op verzoek van AE met betrekking tot diezelfde beslissing van 24 februari 2014 en de beschikking van 9 oktober 2014 [omissis].
- 13 Bij arresten van 15 september 2020 heeft de cour d'appel de Paris deze verklaringen vernietigd en geoordeeld dat de Spaanse beslissingen niet ten uitvoer konden worden gelegd in Frankrijk, omdat zij kennelijk in strijd waren met de Franse internationale openbare orde.
- 14 De cour d'appel de Paris neemt in aanmerking:
 - dat de Spaanse rechters de veroordelingen hebben uitgesproken op de grondslag van [artikel 9, lid 3,] van de Ley org  nica 1/1982, de 5 de mayo, de protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y al la

propia imagen (organieke wet 1/1982 van 5 mei betreffende de civielrechtelijke bescherming van het recht op eer, de eerbiediging van het privéleven en het familie- en gezinsleven en het imago van het individu), en dat Real Madrid zich niet beroept op enige vermogensschade, zoals in het arrest van de Audiencia Provincial de Madrid in herinnering wordt gebracht en door de Tribunal Supremo wordt bevestigd in de volgende bewoordingen: „aangezien de schade in het algemeen in verband wordt gebracht met immateriële schade, is het moeilijk deze economisch te kwantificeren”;

– dat voor de Spaanse rechter enkel de weerklank in de media van het op de website van *Le Monde* gepubliceerde artikel was besproken, dat door de Spaanse media weliswaar is overgenomen maar is weerlegd, waarbij de Spaanse rechters – waaronder de Audiencia Provincial de Madrid, die daarin is gevolgd door de Tribunal Supremo – zelf hebben geconstateerd dat „geen van hen [(de persorganen in dat land)] dit bericht als waarheidsgetrouw heeft aangemerkt, maar het veeleer in twijfel hebben getrokken”, zodat de schade ten gevolge van de weerklank in de media beperkt was doordat het artikel was tegengesproken door de lokale persorganen, waarvan het lezerspubliek hoofdzakelijk Spaanstalig is;

– dat de veroordelingen tot betaling van 300 000 EUR aan hoofdsom en 90 000 EUR aan rente een natuurlijke persoon (beroepsjournalist) treffen, alsmede de uitgever van een krant, waarvoor dat bedrag blijkens zijn boekhouding 50 % van het nettoverlies en 6 % van de liquide middelen per 31 december 2017 bedraagt;

– dat de veroordelingen tot betaling van 30 000 EUR aan hoofdsom en 3 000 EUR aan rente ten gunste van AE daar nog bijkomen;

– dat er voor aantasting van de eer of het aanzien uiterst zelden schadevergoedingen van meer dan 30 000 EUR worden toegekend en dat de maximumboete die volgens de Franse wetgeving wegens smaad aan particulieren kan worden opgelegd 12 000 EUR bedraagt.

15 De cour d’appel de Paris leidt daaruit af dat deze veroordelingen van een journalist en een persorgaan tot betaling van een uitzonderlijk hoog bedrag noodzakelijkerwijs een afschrikkende werking hebben op hun deelname aan de publieke discussie over onderwerpen die van belang zijn voor de samenleving, waardoor zij de media kunnen belemmeren in de uitvoering van hun informerende en controlerende taak, zodat de erkenning of tenuitvoerlegging van de beslissingen waarbij deze veroordelingen zijn uitgesproken, de Franse internationale openbare orde op onaanvaardbare wijze zou schenden, aangezien daarmee inbreuk zou worden gemaakt op de vrijheid van meningsuiting.

16 Real Madrid en AE hebben cassatieberoep ingesteld.

Formulering van het middel

- 17 Verzoekers tot cassatie betogen in wezen dat een schadevergoeding enkel op evenredigheid mag worden getoetst indien zij een straf en geen compensatie vormt; dat de cour d'appel de Paris, door zijn eigen schadebeoordeling in de plaats te stellen van die van de rechter in de staat van herkomst, de juistheid van de in die lidstaat gegeven beslissing heeft onderzocht, hetgeen in strijd is met artikel 34, lid 1, en artikel 36 van de Brussel I-verordening; dat die rechter geen rekening heeft gehouden met de ernst van de door de Spaanse rechter in aanmerking genomen fouten; dat het op de economische situatie van de veroordeelde personen gebaseerde criterium niet relevant is voor de beoordeling van de onevenredigheid van de veroordeling; dat deze onevenredigheid niet mag worden beoordeeld uit het oogpunt van de nationale normen.
- 18 De Société Editrice du Monde en EE brengen daartegen in wezen in dat de cour d'appel de Paris de juistheid van de Spaanse beslissingen niet heeft onderzocht en – gelet op de onevenredigheid van de veroordelingen, die kennelijk inbreuk maakten op de vrijheid van meningsuiting en die bijgevolg de internationale openbare orde schonden – terecht heeft geweigerd om de uitvoerbaarheid van die beslissingen te erkennen.

Toepasselijke bepalingen

Unierecht

- 19 Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, de zogenoemde Brussel I-verordening, bepaalt in artikel 34:

„Een beslissing wordt niet erkend indien:

- 1) de erkenning kennelijk strijdig is met de openbare orde van de aangezochte lidstaat;

[...]”

- 20 Artikel 36 luidt:

„In geen geval wordt overgegaan tot een onderzoek van de juistheid van de in den vreemde gegeven beslissing.”

- 21 Artikel 11 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: „Handvest”) luidt:

„1. Eenieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te hebben en de vrijheid kennis te nemen en te geven van

informatie of ideeën, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen.

2. De vrijheid en de pluriformiteit van de media worden geëerbiedigd.”

22 In artikel 17 van het Handvest staat te lezen:

„1. Eenieder heeft het recht de goederen die hij rechtmatig heeft verkregen, in eigendom te bezitten, te gebruiken, erover te beschikken en te vermaken. Niemand mag zijn eigendom worden ontnomen, behalve in het algemeen belang, in de gevallen en onder de voorwaarden waarin de wet voorziet en mits het verlies tijdig op billijke wijze wordt vergoed. Het gebruik van de goederen kan bij wet worden geregeld, voor zover het algemeen belang dit vereist.”

23 In artikel 47 van het Handvest is bepaald:

„Eenieder wiens door het recht van de Unie gewaarborgde rechten en vrijheden zijn geschonden, heeft recht op een doeltreffende voorziening in rechte, met inachtneming van de in dit artikel gestelde voorwaarden.

Eenieder heeft recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld. Eenieder heeft de mogelijkheid zich te laten adviseren, verdedigen en vertegenwoordigen.”

Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden

24 Artikel 10 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna: „EVRM”) luidt:

„1. Eenieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen of te verstrekken, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen. Dit artikel belet staten niet radio- omroep-, bioscoop- of televisieondernemingen te onderwerpen aan een systeem van vergunningen.

2. Daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, territoriale integriteit of openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen.”

Motivering van de prejudiciële verwijzing

- 25 In de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) [arrest van 28 maart 2000, ██████████ (C-7/98, EU:C:2000:164)] staat het volgende te lezen:

„36. Op grond van de artikelen 29 en 34, derde alinea, Executieverdrag, volgens welke de juistheid van de in den vreemde gegeven beslissing niet mag worden onderzocht, is het de rechter van de aangezochte staat verboden de erkenning of tenuitvoerlegging van die beslissing te weigeren enkel op grond dat de door de rechter van de staat van herkomst toegepaste rechtsregel afwijkt van die welke de rechter van de aangezochte staat zou hebben toegepast indien het geschil bij hem aanhangig was gemaakt. Evenmin mag de rechter van de aangezochte staat de juistheid nagaan van de beoordeling rechtens en feitelijk door de rechter van de staat van herkomst.

37. Er kan enkel een beroep worden gedaan op de openbare-ordeclausule van artikel 27, punt 1, Executieverdrag, indien de erkenning of tenuitvoerlegging van de in een andere verdragsluitende staat gegeven beslissing op onaanvaardbare wijze zou botsen met de rechtsorde van de aangezochte staat, doordat inbreuk op een fundamenteel beginsel zou worden gemaakt. Opdat het verbod van onderzoek van de juistheid van de in den vreemde gegeven beslissing in acht wordt genomen, zou de inbreuk moeten bestaan in kennelijke schending van een rechtsregel die in de rechtsorde van de aangezochte staat van essentieel belang wordt geacht, of van een in die rechtsorde als fundamenteel erkend recht.”

- 26 Het Hof voegt daaraan het volgende toe:

„25. Volgens vaste rechtspraak behoren de fundamentele rechten tot de algemene rechtsbeginselen welke eerbiediging het Hof verzekert (zie onder meer advies 2/94 van 28 maart 1996, Jurispr. blz. 1-1759, punt 33). Daarbij laat het Hof zich leiden door de constitutionele tradities welke de lidstaten gemeen hebben, alsmede door de aanwijzingen die te vinden zijn in de internationale rechtsinstrumenten inzake de bescherming van de rechten van de mens, waaraan de lidstaten hebben meegewerkt of waarbij zij zich hebben aangesloten. Aan het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna: ‚EVRM’) komt in dit opzicht bijzondere betekenis toe (zie onder meer arrest van 15 mei 1986, ██████████ 222/84, Jurispr. blz. 1651, punt 18).”

- 27 Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: „EHRM”) heeft in een arrest van de Grote kamer, ██████████ tegen Frankrijk, van 23 april 2015 (nr. 29369/10), herinnerd aan de algemene beginselen aan de hand waarvan de noodzaak van inmenging in de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting kan worden beoordeeld. Het EHRM heeft gepreciseerd (§ 125) dat „artikel 10, lid 2, van het Verdrag, wat het beschermingsniveau betreft, nauwelijks ruimte [laat] voor beperkingen van de vrijheid van meningsuiting op twee gebieden: politieke toespraken en kwesties van algemeen belang”.

- 28 Tevens is het EHRM van oordeel dat een publicatie over kwesties die betrekking hebben op sport, tot laatstgenoemde categorie behoort (26 april 2007, nrs. 11182/03 et 11319/03, Colaço Mestre en SIC – Sociedade Independente de Comunicação, S.A. tegen Portugal, § 28).
- 29 Ten slotte vormt de afschrikkende werking van een veroordeling tot betaling van schadevergoeding een factor bij de beoordeling van de evenredigheid van een dergelijke maatregel voor het herstel van lasterlijke uitlatingen. Wat de vrijheid van meningsuiting van journalisten betreft, ziet het EHRM erop toe dat het aan persagenschappen opgelegde bedrag aan schadevergoeding niet van dien aard is dat zij er in hun economische voortbestaan door worden bedreigd (Błaja News Sp. z o. o. tegen Polen, 26 november 2013, nr. 59545/10, § 71; Timpul Info-Magazin en Anghel tegen Moldavië, 27 november 2007, nr. 42864/05).

Prejudiciële vragen

- 30 De Cour de cassation vraagt zich af of de artikelen 34 en 36 van de Brussel I-verordening en artikel 11 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie aldus moeten worden uitgelegd dat een veroordeling wegens aantasting van de reputatie van een sportclub en een lid van zijn medisch team door informatie die is gepubliceerd in een krant, kennelijk inbreuk kan maken op de vrijheid van meningsuiting en bijgevolg een grond voor de weigering van de erkenning en tenuitvoerlegging kan vormen.
- 31 Ingeval het antwoord op die vraag bevestigend luidt, wenst de Cour de cassation te vernemen of die bepalingen aldus moeten worden uitgelegd dat de aangezochte rechter de veroordeling slechts onevenredig kan achten indien de schadevergoeding door de rechter in de lidstaat van herkomst als straf wordt aangemerkt, en niet indien zij is toegekend met het oog op het herstel van immateriële schade.
- 32 Gelet op het verbod om de juistheid van de beslissing van een rechter in een vreemde staat te onderzoeken, vraagt de Cour de cassation zich af wat de elementen zijn waarop de aangezochte rechter zich kan baseren om de onevenredigheid van de veroordeling te beoordelen. Met name wenst de Cour de cassation te vernemen of de bepalingen in kwestie aldus moeten worden uitgelegd dat de aangezochte rechter zich enkel kan baseren op de afschrikkende werking van de veroordeling in het licht van de middelen van de veroordeelde persoon, dan wel aldus dat hij andere elementen in aanmerking kan nemen, zoals de ernst van de fout of de omvang van de schade.
- 33 De Cour de cassation stelt zich de vraag of de afschrikkende werking in het licht van de middelen van de krant op zichzelf beschouwd een grond kan zijn om de erkenning of tenuitvoerlegging te weigeren wegens kennelijke schending van het fundamentele beginsel van de persvrijheid.

- 34 Die rechter vraagt zich af of de afschrikkende werking moet worden opgevat als een bedreiging van het financiële evenwicht van de krant, dan wel of zij enkel kan bestaan in een intimiderend effect.
- 35 Hij vraagt zich af of de afschrikkende werking op dezelfde wijze moet worden beoordeeld ten aanzien van de uitgeverij van een krant als ten aanzien van een journalist, die een natuurlijke persoon is.
- 36 Ten slotte wenst de Cour de cassation te vernemen of de algemene economische situatie van de geschreven pers een relevante omstandigheid vormt om te beoordelen of de veroordeling, los van het lot van de betreffende krant, een intimiderend effect kan hebben op alle media.

De cour de cassation, **RECHTDOENDE**:

VERWIJST de volgende vragen naar het Hof van Justitie van de Europese Unie:

„1) Moeten de artikelen 34 en 36 van de Brussel I-verordening en artikel 11 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat een veroordeling wegens aantasting van de reputatie van een sportclub door informatie die is gepubliceerd in een krant, kennelijk inbreuk kan maken op de vrijheid van meningsuiting en bijgevolg een grond voor de weigering van de erkenning en tenuitvoerlegging kan vormen?

2) Ingeval het antwoord op die vraag bevestigend luidt, moeten die bepalingen dan aldus worden uitgelegd dat de aangezochte rechter de veroordeling slechts onevenredig kan achten indien de schadevergoeding als straf wordt aangemerkt door ofwel de rechter in de lidstaat van herkomst ofwel de aangezochte rechter, en niet indien zij is toegekend met het oog op het herstel van immateriële schade?

3) Moeten die bepalingen aldus worden uitgelegd dat de aangezochte rechter zich enkel kan baseren op de afschrikkende werking van de veroordeling in het licht van de middelen van de veroordeelde persoon, dan wel aldus dat hij andere elementen in aanmerking kan nemen, zoals de ernst van de fout of de omvang van de schade?

4) Kan de afschrikkende werking in het licht van de middelen van de krant op zichzelf beschouwd een grond zijn om de erkenning of tenuitvoerlegging te weigeren wegens kennelijke schending van het fundamentele beginsel van de persvrijheid?

5) Moet de afschrikkende werking worden opgevat als een bedreiging van het financiële evenwicht van de krant of kan zij enkel bestaan in een intimiderend effect?

6) Moet de afschrikkende werking op dezelfde wijze worden beoordeeld ten aanzien van de uitgeverij van een krant als ten aanzien van een journalist, die een natuurlijke persoon is?

7) Vormt de algemene economische situatie van de geschreven pers een relevante omstandigheid om te beoordelen of de veroordeling, los van het lot van de betreffende krant, een intimiderend effect kan hebben op alle media?”

[omissis] [schorsing van de procedure]

[omissis] [slotformules]

[omissis]